

Mnenje Evropskega odbora regij – Oblikovanje evropskega podatkovnega gospodarstva

(2018/C 054/09)

Poročevalec: Kieran McCarthy (IE/EA), mestni svet Corca**Referenčni dokument:** Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Oblikovanje evropskega podatkovnega gospodarstva

COM(2017) 9 final

POLITIČNA PRIPOROČILA

EVROPSKI ODBOR REGIJ

Oblikovanje evropskega podatkovnega gospodarstva: izziv pred nami

1. poudarja ključno vlogo lokalnih in regionalnih oblasti pri izvajanju priporočil enotnega digitalnega trga, zagotavljanju digitalnih storitev za državljane ter vzpostavljanju in upravljanju digitalne infrastrukture, kot je pridobivanje podatkov. Digitalne storitve so tudi gonilo gospodarske rasti na lokalni in regionalni ravni, saj ponujajo obsežne priložnosti za inovacije, ustanavljanje MSP, podjetništvo, ustvarjanje delovnih mest in družbeni napredek;
2. se strinja z Evropsko komisijo, da morajo EU in države članice v tesnem sodelovanju z lokalnimi in regionalnimi oblastmi prevzeti pobudo in biti na čelu prizadevanj na evropski, nacionalni in lokalni ravni za temeljitejšo preoblikovanje upravnih postopkov in struktur z IKT in pridobivanjem podatkov, da bi s tem izboljšali pomen in kakovost dela javne uprave ter njeno produktivnost in učinkovitost ter zmanjšali upravna bremena za prebivalstvo in podjetja;
3. poziva Komisijo, naj lokalne in regionalne oblasti podpre pri dejavnostih financiranja, tako da bo še naprej dovoljevala prednostno dodeljevanje sredstev iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov za digitalno infrastrukturo, kot je podatkovni razvoj, ter za razvoj znanja in spretnosti v vseh evropskih regijah, hkrati pa priznavala, da se podeželska, gorska, otoška in redko poseljena območja pri izvajanju projektov digitalnega razvoja, ki bi jih bilo treba šteti za storitve splošnega gospodarskega pomena, soočajo s tehnološkimi ovirami;
4. opozarja, da prikrajsane regije nimajo niti osnovne infrastrukture niti strokovnega znanja, potrebna za razvoj gospodarstva, ki temelji na digitalnih podatkih, zato priporoča, da se tem regijam zagotovi regulativna pomoč, s katero se bo izboljšal njihov dostop do evropskega enotnega digitalnega trga;
5. priznava, da je primerjava podatkov pomemben element enotnega digitalnega trga. Ta nastajajoči svetovni trend ima izjemen potencial za lokalne in regionalne oblasti ter podjetja na več področjih, od zdravstva, okolja, varnosti hrane, podnebja in učinkovite rabe virov do energetike, inteligentnih prometnih sistemov ter pametnih mest in regij;
6. pozdravlja napoved Komisije, da bo obravnavala omejitve prostega pretoka podatkov iz razlogov, ki niso povezani z varstvom osebnih podatkov znotraj EU, in neupravičene omejitve glede lokacije podatkov za namene shranjevanja ali obdelave;
7. se strinja, da je izmenjava podatkov trenutno še vedno omejena. Počasi se pojavljajo podatkovni trgi, vendar njihova uporaba ni splošno razširjena v javnem in zasebnem sektorju niti v javno-zasebnih partnerstvih. Potencialni uporabniki morda nimajo ustreznih sredstev in znanja, da bi količinsko opredelili ekonomsko vrednost svojih podatkov, in mogoče se bojijo, da bodo izgubili ali zmanjšali svojo konkurenčno prednost, ko bodo podatki na voljo tekmecem. Lastnik podatkov z njihovim dajanjem v izmenjavo ničesar ne izgubi, temveč se – ravno nasprotno – vrednost podatkov z izmenjavo znanja še poveča;

8. opozarja na raznolikost virov in vrst podatkov, ki jih ustvarjajo stroji in procesi ter temeljijo na tehnologijah v vzponu, kot je internet stvari. To predstavlja izobilje priložnosti za različne vrste udeležencev na trgu, da razširijo omogočitvene tehnologije interneta stvari, zamisli in proizvode; med temi udeleženci so proizvajalci, raziskovalci in ponudniki infrastrukture ter zlasti pametna mesta in regije, ki se razvijajo v okviru pristojnosti lokalnih in regionalnih oblasti;
9. poudarja, da odprtje strojno čitljivih podatkov krepí izmenjavo podatkov in zmanjšuje potrebo po ad hoc zahtevah po podatkih, ki so pogosto tudi drage. Nabori celovitih kazalnikov se stekajo v javno razpravo in izboljšujejo odločanje na lokalni ravni ter lahko pozitivno spremenijo način razvoja, izvajanja, upravljanja in spremljanja politik na ravni lokalnih in regionalnih oblasti;
10. opozarja, da imajo mesta in regije ključno vlogo pri vzpostavljanju podatkovnih zbirk javnih informacij, zagotavljanju varnosti podatkov, razvoju potrebnih digitalnih veščin ter zagotavljanju in spodbujanju financiranja za širokopasovno infrastrukturo in povezave. Pravo okolje za medregionalno in čezmejno izmenjavo spletnih storitev lahko bistveno podpre vzpostavljanje storitev na visoki ravni in podatkovnega gospodarstva;
11. opozarja na prispevek lokalne in regionalne ravni v vseh fazah zbiranja podatkov in zagotavljanju storitev za državljane in podjetja. To obsega podpiranje digitalnih in podjetniških spretnosti in znanja, ki omogočajo popolno izkoriščanje nove tehnologije, analiziranje masovnih podatkov, razumevanje vprašanj kibernetike varnosti, povečanje zaposljivosti ter ustvarjanje novih podjetniških priložnosti. Takšno prakso je moč opazovati v evropskih mestih in regijah, ki dajejo zgled za sodelovanje z državnimi organi in raziskovalnimi središči na področju inovacij in interoperabilnosti v javnem sektorju;
12. pozdravlja program EU za inovativne ukrepe v mestih, ki ga vodi Komisija in se financira iz ESRR in v okviru katerega lahko mesta opredelijo in preskusijo inovativne rešitve, kot je pridobivanje podatkov za trajnostni razvoj mest;
13. poudarja, da morajo imeti lokalne in regionalne oblasti velik in dejanski vpliv na zakone, ki bodo imeli posledice za podatkovno gospodarstvo v njihovi pristojnosti. Vsaka nova uredba lahko občinam in regijam povzroči nepotrebno upravno breme in dodatne stroške, ki po mnenju Odbora nikakor niso sorazmerni s koristmi, ki jih bodo imeli državljani;

Uravnoteženost preglednosti in omejevanja

14. poudarja, da državljani pričakujejo trdne in učinkovite standarde varstva podatkov, zlasti na enotnem digitalnem trgu. Varstva podatkov se ne sme nikoli dojemati kot oviro, temveč kot sestavni del enotnega digitalnega trga. Zato je ključno oblikovati jasen in prilagojen pravni okvir varstva podatkov za podatkovno gospodarstvo;
15. poudarja, da je treba razlikovati, ali so takšni podatki, ki jih generirajo stroji, osebni (tj. povezani z živo osebo) in s tem predmet splošne uredbe o varstvu podatkov, neosebni ali celo kombinacija obojega;
16. poziva, naj regulativni okvir EU tudi v digitalnem okolju ustreza svojemu namenu, da bo spodbujal inovacije, in naj se v celoti izkoriščajo potencial enotnega trga in naložbe v gospodarstvo EU;
17. se strinja, da je treba zagotavljati gotovost tako uporabnikom kot proizvajalcem naprav za pridobivanje podatkov v zvezi z njihovo morebitno odgovornostjo;
18. se strinja, da mora EU zagotoviti, da se bodo podatki pretakali prek meja in med sektorji ter bo mogoče dostopati do njih in jih ponovno uporabiti na najboljši možni način. Usklajen evropski pristop je bistvenega pomena za razvoj podatkovnega gospodarstva v okviru enotnega digitalnega trga;
19. pozdravlja vizijo Komisije, da bi se trgovinski sporazumi EU uporabili za določitev pravil za e-trgovino in čezmejni pretok podatkov ter da se nove oblike digitalnega protekcionalizma obravnavajo v popolni skladnosti s pravili EU o varstvu podatkov in brez poseganja vanje;

20. priznava, da bo mogoče polni potencial evropskega podatkovnega gospodarstva udejanjiti le, če bo vsak ukrep držav članic, ki vpliva na shranjevanje ali obdelavo podatkov, temeljil na načelu prostega pretoka v EU, saj jih k temu vežejo obveznosti v okviru prostega pretoka storitev in določbe o svobodnem ustanavljanju v Pogodbi ter ustrezna sekundarna zakonodaja;

Spodbujanje potenciala splošne uredbe o varstvu podatkov

21. pozdravlja splošno uredbo o varstvu podatkov in se strinja, da so pomisleki glede zasebnosti upravičeni. Stroga pravila o varstvu podatkov ustvarijo zaupanje, ki bo omogočilo razvoj digitalnega gospodarstva na celotnem notranjem trgu, boj proti raznim oblikam ranljivosti IKT in potencialnemu virtualnemu kriminalu ter pripravo učinkovitih in usklajenih strategij preprečevanja;

22. podpira predlagane spremembe direktive o e-zasebnosti, ki naj bi zagotovila visoko raven varstva v popolni skladnosti s splošno uredbo o varstvu podatkov;

23. meni, da bi bila dostopnost podatkov za regulativne ali nadzorne namene, ki jih nikakor ne postavlja pod vprašaj, bolje zagotovljena z okrepitevijo sodelovanja med nacionalnimi organi ter lokalnimi in regionalnimi oblastmi ali med temi organi in zasebnim sektorjem, ne pa z omejitvijo lokalizacije;

24. priznava, da varno hrambo in obdelavo podatkov najbolje omogočajo dobre prakse upravljanja najsodobnejših IKT v veliko večjem obsegu kot posamezni sistemi;

25. poudarja, da bi moral novi sveženj prispevati k izboljšanju preprečevanja in odkrivanja kibernetских incidentov in odzivanja nanje ter omogočiti boljšo izmenjavo informacij in usklajevanje med državami članicami in Komisijo v primeru večjih kibernetских incidentov. Za to bo potrebno resnično partnersko sodelovanje med državami članicami, institucijami EU, lokalnimi in regionalnimi oblastmi, zasebnim sektorjem in civilno družbo;

26. je glede na to, da lahko kršitve varnosti ogrozijo zagotavljanje komunalnih storitev (prometno omrežje, vodovod, električno omrežje, energija), prepričan, da imajo lokalne in regionalne oblasti, ki zbirajo računalniške podatke in skrbijo za zaščito podatkov, glavno vlogo v boju proti kibernetски kriminaliteti, saj uporabljajo in imajo v lasti številne produkte in storitve s področja digitalnih informacij;

27. poudarja, da so kibernetски napadi običajno usmerjeni v eno od petih glavnih pomanjkljivosti digitalnih tehnologij, ki so osrednjega pomena za pametna mesta in regije. Te pomanjkljivosti so slaba varnost programske opreme in šifriranja podatkov, uporaba nezavarovanih prevzetih sistemov in slabo vzdrževanje, mnoge soodvisnosti ter velike in kompleksne površine za napade, kaskadni učinki, pri čemer tesno povezani subjekti drug drugemu hitro posredujejo škodljive posledice, in večplastna ranljivost zaradi človeških napak in namerne škodljivega ravnanja zaposlenih;

28. poudarja, da se zaradi pomanjkljivosti pri varovanju pridobivanja podatkov povečuje število kibernetских napadov na pomembno mestno infrastrukturo in sisteme upravljanja mest, kar ima posledice za varnost in zaščito ljudi. Potreben je širši nabor sistemskih in usklajenih ukrepov, ki obsegajo blažitev in preprečevanje ter zagotavljajo izvajanje tako s pobudami trga kot tudi upravno regulacijo in izvrševanjem;

29. poudarja, da je varnost interneta stvari izjemno neenotna, pri čemer nekateri sistemi niso šifrirani ali ne uporabljajo uporabniških imen in gesel, drugi pa so dovzetni za okužbe zaradi zlonamerne programske opreme in spremembe strojne programske opreme. Internet stvari ima zaradi kompleksne medsebojne odvisnosti veliko površino za napade in večplastne ranljivosti;

30. ugotavlja, da je treba znotraj lokalnih in regionalnih oblasti ter ponudnikov javnih storitev oziroma infrastrukture pripraviti napredna usposabljanja o varnosti in jih uvesti v vseh organizacijah, zlasti pa v tistih, ki se ukvarjajo z e-javnim naročanjem, uvajanjem in vsakodnevnim upravljanjem tehnologij za pametna mesta;

31. se zavzema za razširitev in poglobitev blažitvenih strategij, da se bo kot pristop k vsem prihodnjim naročilom pametnih mest in regij uporabljala vgrajena varnost. Takšne strategije vključujejo celovito oceno obstoječe mestne infrastrukture in informacijskih sistemov ter izboljšanje varnosti s popravili ali zamenjavo, oblikovanje ključnih varnostnih skupin in skupin za odzivanje na računalniške grožnje v mestnih upravah, ki bodo imele strokovno znanje in pristojnosti, ki presegajo splošno IT-skrbnitvo, ter korenito spremembo varnostnega usposabljanja in stalno strokovno izpopolnjevanje v javnem in komercialnem sektorju;

Razvoj pridobivanja podatkovnih tokov

32. opozarja, da pridobivanje osebnih podatkov odpira vprašanja na vseh področjih politik lokalne in regionalne uprave. Lokalne in regionalne oblasti so razvijalke in upravljavke podatkov; takšni podatki so medsektorski in zadevajo področja, kot so varnostna in pravosodna politika, gospodarstvo, komunikacija, izobraževanje, zdravstvo, uprava, promet, okolje in varstvo potrošnikov;

33. poudarja, da morajo biti viri podatkov sledljivi in jasno opredeljeni, kar je predpogoj za resnični nadzor nad podatki na trgu. Da se ustvari zaupanje v sistem, bodo morda potrebni zanesljivi in, če je mogoče, standardizirani protokoli za dosledno opredeljevanje virov podatkov;

34. podpira zamisel, da bi lokalne in regionalne oblasti morale dobiti dostop do podatkov, kadar je to v splošnem interesu, saj bi bistveno izboljšale delovanje javnega sektorja, na primer optimizacijo sistemov upravljanja prometa na podlagi podatkov v realnem času iz zasebnih vozil;

35. se strinja s prednostno nalogo, da mora vsak ukrep politike upoštevati to ekonomsko stvarnost in pravni okvir o varstvu osebnih podatkov, pri čemer je treba spoštovati temeljne pravice posameznikov;

36. poudarja, da na lokalni, nacionalni in evropski ravni trenutno ni celovitih političnih okvirov v zvezi z neobdelanimi podatki, ki jih generirajo stroji, ki se ne štejejo za osebne podatke, niti v zvezi s pogoji njihovega gospodarskega izkoriščanja in trgovanja z njimi;

37. sviri tudi pred uvajanjem pretiranih omejitev za posameznike, ki uveljavljajo svojo pravico do nadzora nad lastnimi podatki, da bi izboljšali varstvo osebnih podatkov, saj bi jih tako prikrajšali za možnost privolitve, zlasti v povezavi z lokalnimi in regionalnimi oblastmi;

38. poudarja ključno odgovornost neodvisnih organov za varstvo podatkov za zaščito osebnih podatkov in potrebo po dodatnih spodbujevalnih instrumentih za obdelovalce podatkov, da se nagradijo prizadevanja za varstvo podatkov, npr. z olajšanjem dokaznega bremena za obdelovalce, ki sprejmejo zahtevne standarde samoregulacije ali kodekse ravnanja;

39. poziva, da je treba obravnavati pravno negotovost glede neobdelanih podatkov, ki jih generirajo stroji, in neobstoj pravic intelektualne lastnine. Z naložitvijo nepravilnih standardnih pogodbenih klavzul uporabnikom ali s tehničnimi ukrepi, kot so lastniški formati in šifriranje, bi lahko prišlo do izkoriščanja vrzeli v regulativnem okviru ali zgoraj opisanih pravnih negotovosti;

Izboljšanje interoperabilnosti

40. se strinja, da se v podatkovnem gospodarstvu odpirajo vprašanja o prenosljivosti neosebnih podatkov, interoperabilnosti storitev za omogočitev izmenjave podatkov in ustreznih tehničnih standardih za izvajanje smiselne prenosljivosti;

41. priznava zavezanost podpori ustreznih standardov za izboljšanje interoperabilnosti, prenosljivosti in varnosti storitev v oblaku z izboljšanjem vključevanja dela odprtokodnih skupnosti v proces določanja standardov na evropski ravni;

42. pozdravlja odločen pristop k pravilom prenosljivosti, ki so udejanjena s standardi. Zaveda se možnosti sektorsko specifičnih eksperimentalnih pristopov, ki bodo uvedeni, in poziva k vključevanju lokalnih in regionalnih oblasti v večdeležniško sodelovanje, ki obsega standardizacijo, industrijo in tehnično skupnost;

43. vztraja, da je širše razumevanje interoperabilnosti kot elementa, ki ni pomemben le za javno upravo, temveč za vse sektorje, nujno za razvoj interneta stvari in neprekinjenega pretoka podatkov med vsemi regijami. Jasno je, da je treba zagotoviti razpoložljivost skupnih formatov, standardov in specifikacij, k čemur regije prispevajo s svojo zavezo, da bodo v okviru svojega delovanja upoštevale določbe direktiv o informacijah javnega sektorja, zlasti nedavno sprejetega evropskega okvira interoperabilnosti;

44. poudarja, da bo treba zaradi vse večje rabe podatkov, vse večje sočasne uporabe podatkov, težnje po hitrem prenašanju in nalaganju podatkov ter potrebe po geografsko obsežnem in takojšnjem prenosu, ki mora biti hkrati prilagojen potrebam in zanesljiv, zagotoviti izredno zmogljiva omrežja in širokopasovno infrastrukturo čim bližje končnim uporabnikom v vsej Evropi;

45. meni, da bi bilo primerno, če bi Komisija sprejela ukrepe za medsebojno povezovanje in delovanje že delujočih oblakov in oblakov, ki so v razvoju, na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, pri tem pa izkoristila možnost za standardizacijo; hkrati poudarja pomen ukrepanja na lokalni ravni, da bi zagotovili učinkovitost specifikacij za aplikacije v oblaku;

46. meni, da bi morala smiselna prenosljivost neosebni podatkov upoštevati tudi širše vidike upravljanja podatkov, ki vključujejo preglednost za uporabnike, nadzorovan dostop in interoperabilnost, ki bi povezala različne platforme tako, da bi spodbujala inovacije;

Sklepi

47. poziva k tesno usklajenemu pristopu k ocenjevanju tveganj pridobivanja podatkov, zlasti tistih, ki štejejo za škodljiva za razvoj podatkovnega gospodarstva EU ter za delovanje čezmejnih podatkovnih storitev in tehnologij na notranjem trgu;

48. je prepričan, da bi bilo treba v prihodnjih rešitvah upoštevati tudi legitimne interese udeležencev na trgu, vključno z lokalnimi in regionalnimi oblastmi, ki vlagajo v razvoj proizvodov, kar bi zagotovilo pošten donos njihovih naložb in s tem prispevalo k inovativnosti. Poleg tega bi morale prihodnje rešitve zagotoviti pravično delitev koristi med imetniki in obdelovalci podatkov ter ponudniki aplikacij znotraj vrednostnih verig;

49. poudarja, da lahko lokalne in regionalne oblasti spodbujajo inovacije in konkurenčnost v podatkovnem gospodarstvu z rešitvami po meri glede povpraševanja in ponudbe, vključno z uvedbo širokopasovne povezave, digitalnega gospodarstva, e-vključenosti in e-uprave. Poleg tega zagotavljajo strukture za izobraževanje in usposabljanje, izvajajo pobude, ki jih financira EU, ter spodbujajo koristno sodelovanje in izmenjave z drugimi javnimi organi, tudi na čezmejni ravni;

50. poziva k oblikovanju platforme EU za pridobivanje podatkov, ki bi bila podobna nastajajoči platformi za e-upravo in širokopasovni platformi;

51. meni, da bi bilo treba bolj priznati vlogo mest in regij EU pri trajnostnem uresničevanju digitalne agende in izgradnji podatkovnega gospodarstva EU. Priporočila agende so predvsem namenjena lokalnim in regionalnim oblastem, ki jih je treba obravnavati kot pomembno gonilno silo in partnerice pri njenem izvajanju.

V Bruslju, 11. oktobra 2017

Predsednik
Evropskega odbora regij
Karl-Heinz LAMBERTZ